

הלכות ברכת הפרות סימן ריא

קבא הגולה

ריא דיגי קדימה בברכת הפרות, וכו' ו' סעיפים:

א ברכות מ מא
 וברבי יתיה בה"ג
 ורננו ינה והש"א
 דשם התוספות
 ושא"כ
 פוסקים ב תוספות
 והרא"ש שם ג שם
 בגמרא ד הור"י
 ורמב"ם שם והרא"ש שם ה תוספות ורננו ינה והש"א בשם רב האי ורמ"ק

א (א) "היו לפני מיני פרות הרבה, אם (ב) ברכותיהם שוות ויש ביניהם (ג) ממין שבקעה, (ד) מקדים מין (ה) שבקעה (ה) אף-על-פי שאינו חביב כמו המין האחר, ואם אין ביניהם ממין שבקעה (ו) מקדים ה'חביב. (ז) ואם אין ברכותיהם שוות, אפלו יש בהן ממין שבקעה, (ח) כגון *צנון וזית, איזה מהם שירצה (ט) יקדים ו'אפלו אינו חביב. (ט) *ויש אומרים שגם בזה צריך להקדים החביב. ונקרא חביב,

שערי תשובה

שהוא לרפואה קעשון טיטוף אף דגם לתענוג, שהו לכל נפש מקרי כו, והנה אני גייל לשחות טיטון ביריט כמענה העולם לרפואה ובפרט כדלים שנה לכל נפש, ולקצו הנר צרו מעיריט, גם נר שש בו אומות יש לאסר, ע"ש; ומדבריו משמע שהנה נהג החר אף ביום א' דיריט. ונראה דמי שנהוג שלא לעשן ביום א' של יריט יש לו לפוט בפה שאינו עושה פן משום מנהג של סרך אסור כדי שלא יקבע עליו בגדר, כדי שאם יהיה לו צורך לפעמים לרפואה יהיה מותר בו. ובמח"ב שם כתב בשם לקה"ק ששאיתפ השאב"ק דרך נתיחדים מפר בט"ו ר"ה י"ח, אף מי שנהג אסור קאי באסור ואין להחיר לו, ע"ש בסוף

באור הלכה

לכאורה כיון שבגנתו לאכל, אפלו פעם אחת אסור, כמו שכתב מקדם בסעיף קטן ו' והעקר תלוי בכנת הלב ונגם כתב לבסוף: סבא שניה נראה לי עקר וכמו שכתבתי, והוא קאי על סבא זו, וכמו שכתב תה"ד אפרים ומגן אבירום]. ונראה שלזה פון הפרי-מגדים באש"ל-אברתם שכתב באת ז': עין באת ו, וצריך עיון קצת בזה. ונראה לי שבגנת המגן-אברתם הוא אפלו לפי מה שהביא מתחלה רצאה מרומקת להקל אפלו במתבונן כיון שהוא טועם רק מעט, הקא שהוא הרבה פעמים אסור אף לדידה:

* צנון וזית. והו דלא פדעת הש"א אומרים שבסעיף ג, דהוא דעת הפת"ג דפרי העין קודם לפרי האדמה, ואף שהשני חביב הוא קודם. והאלהי רבה הביא דהרבה ראשונים סביניא להו כהפתי"ג דפרי העין קודם, וכן דעתו להלכה, אבל המגן-אברתם וט"ו הסכימו דאזלינן בחר חביב, ועין מה שכתבנו לקמיה: * ויש אומרים שגם בזה צריך להקדים החביב. מה שכתב המתברר דעה זו בשם יש אומרים אינו מדקדק, דאדרבה,

שהוא לרפואה קעשון טיטוף אף דגם לתענוג, שהו לכל נפש מקרי כו, והנה אני גייל לשחות טיטון ביריט כמענה העולם לרפואה ובפרט כדלים שנה לכל נפש, ולקצו הנר צרו מעיריט, גם נר שש בו אומות יש לאסר, ע"ש; ומדבריו משמע שהנה נהג החר אף ביום א' דיריט. ונראה דמי שנהוג שלא לעשן ביום א' של יריט יש לו לפוט בפה שאינו עושה פן משום מנהג של סרך אסור כדי שלא יקבע עליו בגדר, כדי שאם יהיה לו צורך לפעמים לרפואה יהיה מותר בו. ובמח"ב שם כתב בשם לקה"ק ששאיתפ השאב"ק דרך נתיחדים מפר בט"ו ר"ה י"ח, אף מי שנהג אסור קאי באסור ואין להחיר לו, ע"ש בסוף

שהוא לרפואה קעשון טיטוף אף דגם לתענוג, שהו לכל נפש מקרי כו, והנה אני גייל לשחות טיטון ביריט כמענה העולם לרפואה ובפרט כדלים שנה לכל נפש, ולקצו הנר צרו מעיריט, גם נר שש בו אומות יש לאסר, ע"ש; ומדבריו משמע שהנה נהג החר אף ביום א' דיריט. ונראה דמי שנהוג שלא לעשן ביום א' של יריט יש לו לפוט בפה שאינו עושה פן משום מנהג של סרך אסור כדי שלא יקבע עליו בגדר, כדי שאם יהיה לו צורך לפעמים לרפואה יהיה מותר בו. ובמח"ב שם כתב בשם לקה"ק ששאיתפ השאב"ק דרך נתיחדים מפר בט"ו ר"ה י"ח, אף מי שנהג אסור קאי באסור ואין להחיר לו, ע"ש בסוף

שהוא לרפואה קעשון טיטוף אף דגם לתענוג, שהו לכל נפש מקרי כו, והנה אני גייל לשחות טיטון ביריט כמענה העולם לרפואה ובפרט כדלים שנה לכל נפש, ולקצו הנר צרו מעיריט, גם נר שש בו אומות יש לאסר, ע"ש; ומדבריו משמע שהנה נהג החר אף ביום א' דיריט. ונראה דמי שנהוג שלא לעשן ביום א' של יריט יש לו לפוט בפה שאינו עושה פן משום מנהג של סרך אסור כדי שלא יקבע עליו בגדר, כדי שאם יהיה לו צורך לפעמים לרפואה יהיה מותר בו. ובמח"ב שם כתב בשם לקה"ק ששאיתפ השאב"ק דרך נתיחדים מפר בט"ו ר"ה י"ח, אף מי שנהג אסור קאי באסור ואין להחיר לו, ע"ש בסוף

הלכות ברכת הפרות סימן ריא

ביאורים ומוספים

חמד ברכות עמי רלח, אשרי האיש ח"א פליה ס"ק לה) שיברך עליה, אף על פי שטעמה שווה לשניה, שכיון שהיא חביבה עליו מאיזה טעם שיהיה, יקדים לברך עליה.

[משנ"ב ס"ק יג]

ומשמע מן הדין שיש להקדים לברך על פניו ופניו (שם ס"ק יג ו-כד) שיתכן שמדובר באופן שהתמרים אינם לפניו בשעת הברכה והביאו אותם רק אח"כ, משום שרוצים לאכול את התפוח תחילה לסימן טוב, אכן אם התמרים לפניו מברך על התמרים. וכן כתב הגר"ש אויערבך (מכתב, המחזור המפורש עמ' 8) שאם יש לפניו תמרים או רמונים, יברך עליהם, שהרי הם ממין שבעה [ויברך תחילה על תמרים ואם אין תמרים יברך על רימונים] ושכן העיר הגר"ח זוננפלד (לוח ארץ ישראל (היכ"ן)). וכן הורה הגר"ש וואנזר (מלבושי מרדכי סי' ה' הע' יג) שאף שיש בתפוח בליל ראש השנה רמונים ועניינים שונים יותר משאר פירות, מ"מ אם התמרים או הרימונים וכדו' לפניו, יקדים אותם, כיון שעלינו לעשות על פי ההלכה הפסוקה. והרוצה שלא לשנות מהמנהג הקדום [שבירכו על התפוח, משום שלא היה להם פירות משבעת המינים], הורה הגר"ש אויערבך (הלכות שלמה ראש השנה פ"א דבר הלכה אות כו) שלא יניח פירות משבעת המינים על השולחן עד לאחר שיברך על התפוח, ויכוון בברכת 'בורא פרי העץ' גם על המינים שיבואו אחר כך. [והוסיף (שם אות כז), שאם ה'קרא' חביב עליו יותר, אולי יש להקדימו גם לפני התמרים, שהרי אין ברכותיהם שוות, ובכ"י האי גוונא כתב המשנ"ב (ס"ק ט) שהעיקר לדינא כדעת האומרים שיש להקדים לברך על החביב תחילה].

[משנ"ב ס"ק ט]

אכן אם שני המינים חביבים אצלו בשנה, אז מברך על מין שבעה תחלה⁹.

9) ואם היו לפניו שלשה מינים, ענבים תפוחים וצנון, והצנון חביב יותר מהענבים, והתפוחים חביבים יותר משניהם, ציין הגר"ש וואנזר (קובץ מבית לוי חט"ו עמ' עה ס"ק ו) שהרעק"א הסתפק מה יברך בכ"י האי גוונא. וטעם הספק, שלכאורה הצנון קודם לענבים, כיון שכשאין ברכותיהן שוות חביב קודם. אך אי אפשר לברך בורא פרי האדמה על הצנון, כיון שהתפוחים חביבים יותר. ועל התפוחים אי אפשר לברך, כיון שלגבי ענבים ברכותיהן שוות, ואם כן מין שבעה קודם. דעת הגר"ש וואנזר (שם) שלהלכה נראה שיקדים את הענבים שהם ממין שבעה, כיון שמין שבעה מכריע, וכל שכן אם נצרף לזה את דעת הא"ר שסובר שבאין ברכותיהן שוות יקדים מין שבעה ולא את החביב, ובספר מלבושי מרדכי (סי' ז סי"ז והע' טו) הוסיף בשמו, שיש לצרף גם כן את שיטת הרא"ש שסובר שבאין ברכותיהן שוות אין דין קדימה, וכן את שיטת הבה"ג שברכת העץ קודמת לברכת האדמה. וכן הורה הגר"י קניבסקי (שיעורי שלמי תודה ברכות עמ' כה) שיקדים לברך על פרי העץ ממין שבעה, שבברכת 'בורא פרי העץ' כולל גם את פרי העץ החביב ביותר, ונמצא שבירך לה' על החביב ביותר, אף שאין מיוחד את הברכה עליו [ורק שלכתחילה יש להקדים לברך על המין שהדין להקדימו, אך כאן אינו יכול, שהרי צריך לייחד את הברכה על מין שבעה].

[משנ"ב ס"ק יא]

דין פוסקים שסוברים דחביב נקרא מה שהוא חביב עליו עכ"ל¹⁰.

10) ואם יש לו שתי תחיתות חלה, ואחת מהם היא שיריים של צידק ובגלל זה היא חביבה עליו, הורה הגר"ש אלישיב (חשוך

המשך מעמוד קודם

תשרי תשע"ג עמ' טז) והגר"ח קניבסקי (דולח ומשקה עמ' קז) שהיא קודמת לברכה לפני כוס שאינה מלאה. ואפילו אם אינו צריך אלא חצי כוס והוא מתענד לשפוך את החצי השני לאחר הברכה, מ"מ לחשיבות הברכה אין מתחשבים במה שיעשה אחר הברכה.

ולגבי פרי מקולף האם דינו כשלם, ראה מה שכתבנו לעיל בס' רז סוף ס"ק יב.

ואם הקטן חביב יותר מהשלם, כתב הדעת תורה (שם) שמקדים את הקטן, כיון שמבואר במג"א שם (ס"ק ז, הובא במשנ"ב שם ס"ק ו) שאם הפת הקטנה נקיה והגדולה קיבר מברך על הקטנה, מפני שמעלת פת נקיה החכרה בגמ', ואם כן הוא הדין לענין מעלת חביב שהזכירה בגמ'.

וכן אם יש לפניו כוס מלאה, הורו הגר"ש אלישיב (תל תלפיות

הלכות ברכת הפרות סימן ריא

באר הגולה קנד

ח לשי' והרר' ו
ט הרא'ש קשם
כ טור בשם פה"ג
ו שאר פוסקים

(טו) *וכן 'בורא פרי האדמה' ו'שהכל', 'בורא פרי האדמה' קודמת. ואם הביאו לפניו פרי העץ ופרי האדמה, (יז) 'איזה מהם שירצה יקדים, (יח) ט'ניש אומרים ש'בורא פרי העץ' (ה) קודם: ד' (יט) 'כל הקודם (י) בפסוק 'ארץ חטה ושעורה' (כ) *קודם לברכה, (כא) ו'ארץ' בתרא הפסיק הענינו, וכל הסמוך לו חשוב מהמאחר ממנו ל'ארץ' קמא. הלכך (כב) תמרים קודמים לענבים, שנה שני ל'ארץ' בתרא וזה שלישי ל'ארץ' קמא: הגה ודוק שאוכל ענבים כמות שהן, אבל אם עשה מהם יין שקובע ברכה לעצמו, 'בורא פרי הגפן' חשובה והיא קודמת לברך עליו (כג) תחלה, אבל מעשה קדרה מתמשת מיני דגן (כד) היא חשובה יותר מברכת היין. כל הנאמר סמוך ל'ארץ' קמא קודם למה שנאמר סמוך ל'ארץ' (י) בתרא, (כה) לאחר ששנה לו בסמיכה ל'ארץ' (טו): ה' זה דחטה ושעורה קודמים, ודוק ששעשה מהם (כו) תבשיל או פת, אבל הכוסס חטה,

באר היטב

שהוא פרי האדמה כיון שהוא מו' מיניו, וכן משמע בסמ"ק ודקאנטי, ובה מלשב דברי תוספות ברכות מא ד"ה מיתבי, ומתירא' שהגיה בתוס' לא ירד לנה, ע"ש: (י) בפסוק. להנמיכ' אורי בשניהם חביבים בשנה: (י) בתרא.

באר הלקה

גזון זון, תלי בשמי הדעות שהובאו בסעיף א. ולפי מה שכתבנו שם במשנה ברורה דהלכה כה"ש אומרים ש דגם באין ברכותיהן שוות שהן גס' פן דין קדימה, מפילא אם אין מצלת החביב, בנדאי אולינן פטר מין שכבה: * וכן 'בורא פרי האדמה' ו'שהכל', פתב האליה רבה בשם השל"ה, דאין יפה מה שעושין התמונים כשנותנין לפניהם יין שרף ומיני מרקחת מפורות שברכתן 'בורא פרי האדמה' או 'בורא פרי העץ', והם מברכין על היין שרף תחלה ו'שהכל', והוא פתב להפדיק מהגם, דשעקם משום דמתחלה אינם מתאמרים לאכל כלל המיני מרקחת, והו' קמי שאינו רוצה לאכל עקשו ודסעיף ה. ודק אמר שנתת היין שרף תפצץ לאכלו, ויכין זה נמצא בבית יוסף. ומכל מקום נכון לנהוג לברך מקדם על המרקחת לעולם, דאחרת פה לפעמים אין לחשב רק לטפל בשבא להפסיק רק מריפות השתיה ואינו רוצה בעצם באכילתו, וכמבאר בסמ"ק ריב, ועין שם כמה שכתבתי במשנה ברורה סעיף קטן ה לענין מרקחת עם יין שרף: * קודם לברכה. האחרונים נחלשו, דהא לעיל בסעיף א פתב המחבר דעה ראשונה שפתב אותה בסתמא, דכשאין ברכותיהן שוות א יאזה שירצה לברך, ואין פאן מצות קדימה אפלו הנה הקטור מברכת המיניו, וכאן סתם דכל הקודם בפסוק קדם לברכה, הרי דחטים קודמין לשאר המינים של פרי העץ אף דאין ברכותן שוות ונדברי הרא"ש והטור בעצמן קשים מאד, שהם הם הדעה ראשונה בשכע"ף א, ואפלו הכי הביאו גם דברי זה דכל הקודם וכו'. וענין ב"ח ומגן אברהם מה שכתבו בזה. והגרא"ש בסעיף קטן טו הביא דברי מלמדי רבנו יונה דחוקים הא דחטים קודמין, ודוק בעשה מהן תבשיל דחטוב ביותר, ולכן שרף להקדימן גדר כל המינים, וזה משמע מאליה רבה וכן פתב בספר בית מאיר. ואף דדברי הרא"ש והטור דחוקים לפי כל המרע"ס, אכן דברי השלחן ערוך אפשי' לפרש כן, וכמו

(ה) קודם. אפלו השני מין שכבה, כגון הכוסס חטה ותפוח, ויש לפסק אם חביב לו פרי האדמה לברך תחלה כה"א, ואם שוים בתביבות לברך כה"ע תחלה, ט"ו ומ"א ונכ"ס אליה רבה פסק דהכוסס חטה ותפוח, חטה קודם אף

משנה ברורה

טפי על איזה מברכה¹², ותשובה היא מברכת 'שהכל', שאינה רק ברכה כוללת לכל המינים: (טז) וכן 'בורא פרי האדמה'. תשובה נמי מ'שהכל', דמברך בהברכה רק מיני פרי האדמה, מה שאין פן 'שהכל' דכוללת הכל. ועל-כך ששקביאם לפניו יין שרף עם מרקחת, לברך על המרקחת תחלה אף שתיין שרף חביב עליו יתר [אחרונים]: (יז) איזה מהם וכו'. ואין תלי כלל בתביב, לדעה הראשונה ששכע"ף א, דהא אין ברכותיהן שוות; ולג"ש אומרים שם, מרי הקא ששניהם חביבים עליו בשנה: (יח) ויש אומרים ש'בורא פרי העץ' קודם. והספימו (י) האחרונים הנכון לנהוג כג"ש אומרים הנה אם שניהם שוים בתביבות, אכן אם פרי האדמה חביב עליו יותר מברך על החביב, כג"ש בשכע"ף א, וכן אם פרי האדמה (יב) הוא מין שכבה, כגון קליות של חטים ותפוח או אחד משבעת המינים, יש לו לברך תחלה על החטה, שהוא מין שכבה וקודמת בפסוק: ד' (יט) 'כל הקודם' וכו'. דמקרא זה חושב המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל, וכל המקדם בפסוק הוא יותר חשוב מהמאחר¹⁴, לפיכך הוא קודם לברכה. וחטה ושעורה דקרא דקודמין לשאר המינים הוא דוקא ששעשה מהן תבשיל, להרבה פוסקים, ודלוקמה בסעיף ה: (כ) קדם לברכה. אף כשנתמין השני (יב) הוא חביב יותר. וכתבו האחרונים, דתשיבות מין שכבה להקדים ראשון לשני הוא רק כשנאמר הפרי, אבל אם לא נגמר, כגון זית קדם שגדל הן, אף שהוא ראשון ל'ארץ' בתרא חשוב יותר המאחר ממנו, דמה שנשתבחה בהן ארץ ישראל הוא רק בגמר פרי, וכן כל כה"א וכו': וכן ויתאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש, ומ'ארץ' שבאמצע הוי התחלת סדר, וכל הסמוך לו חשוב יותר מהמאחר ש'ארץ' קמא: (כב) תמרים קודמין. דבכש שבקרא הוא תמרים שיוצא מהן דבש וכו': (כג) תחלה. הינו, אפלו (יג) לזיתים¹⁵ שהיא ראשונה ל'ארץ' בתרא: (כד) היא חשובה. שגם ברכת 'בורא מיני מזונות' (יד) היא ברכה מברכה¹⁶ כמו ברכת היין, וברי היא קודמת ליין בקרא¹⁷. ונקט הרמ"א ממתמשת מיני דגן, להשימיענו דאף בסמין ושבילת-שועל ושפון, מוזן הנעשה מהן גס' כן קודמין לזיתים¹⁸, (טו) דהם גס' כן בכלל חטים ושעורים: (כה) לאחר ששנה וכו'. מלשון זה משמע דחטים ושעורים קודמין הוא רק מהשנה להן בסמיכה ל'ארץ', כמו חטים לזיתים ושעורים לרובש ושהוא תמרים, אבל (טו) שעורים [הינו מוזן הנעשה מהן, כמו שמפרש בסעיף ה] לזיתים לא; אבל הלבוש פתב לברכת 'בורא מיני מזונות' היא קודמת לכל, וכן הספימו הרבה אחרונים¹⁹: ה' (כו) תבשיל או פת. והם קודמים לשאר מינים אף הם חביבים אצלו יותר:

שער הציון

(י) ט"ו בסעיף קטן ב ומגן אברהם בסוף הסימן, ובאליה רבה הביא בשם הרבה פוסקים ששכינא להו פה"ש אומרים הנה דפרי העץ הוא קודם: (יא) כן משמע ממגן אברהם בסוף הסימן ומתפרי מגדים בסעיף קטן ד, והינו כששניהם חביבים עליו בשנה. ונדע דכל זה הוא לפי מה שכתבנו במשנה ברורה סעיף קטן ט דהלכה כה"ש אומרים, ע"ש, הא לדעה הראשונה אין שום מעלה בחביב ומין שכבה נגד תברו בשאין ברכותיהן שוות, ואם-כן יוכל לברך תחלה על התפוח אף שאינו מין שכבה. והנה בבאור הגנ"א משמע לכאורה דעמו, דהתוספות מודים לפסק פה"ג אי מרי הגמרא לענין קליות ותפוח דתפוח קודם, אכן באליה רבה הביא ראיה מכרעת דלא כמגן אברהם שכתב בשם פה"ג, אלא דגם פה"ג מודה דקליות חטה קודם לתפוח, ע"ש: (יב) אחרונים, וכן מבאר דובריהם בהפוסקים דפסקו כפ"י יהודה דלא אולינן פטר חביב, דקדימת הפתוב עדיף. ועי, ודלועת הרמב"ם הנזכר בסעיף ב יהיה גס' כן דוקא בשניהם חביבים בשנה, הא אם אחד חביב יותר, חביב עדיף אף שהוא מאחר, פן פתב הבית יוסף ותמגן אברהם בסעיף קטן ה וכן משמע מהג"א ונאף שכתב מגדים וכן בנהר שלום רצו לומר, ולפי מה שכתב מגן אברהם בסעיף קטן ב נראה דגם לדעת הרמב"ם מרי בכל גוהי, כבר דחה זה במאמר דרכי, ע"ש, ונאמרת אחר, דכל הני דאחרים בשעת הרמב"ם דהלכה כרפנו, הלא מהם רב האי גאון [המובא ברשב"א] ונאשכול ותאור זרוע, פתבו בהריא דמימרא דכל המקדם בפסוק וכו' מרי דוקא בשפלים חביבים אצלו בשנה: (יג) טור: (יד) מגן אברהם: (טו) עין סוף הסימן: (טז) מגן אברהם. והנה מגן אברהם וט"ו צודו משום הכי דזיתים קודמין לבורא מיני מזונות של שעורים, אבל בספר אבן העזר ומאמר מרדכי פסקו כהלבוש דבורא מיני מזונות של שעורים קודם, וכן מצדד בספר בית מאיר וכן כמגן אברהם כהאחרונים שזכרתי. ועליו קליות של שעורים זיתים, בנדאי זיתים קודמין, לפי מה שפסק הרמ"א וזיתים קודמין רח עדיף ד בה"ה דברכתו היא שהכל²⁰. עין שם: